

Eurydice

Better knowledge for better education policies

Ο Ευρωπαϊκός Χώρος της Ανώτατης Εκπαίδευσης μετά από δύο δεκαετίες της Διαδικασίας της Μπολόνια - σύντομη αναδρομή

Να θυμάσαι πόσο μακριά έχεις φτάσει, όχι πόσο μακριά πρέπει να πας. Ίσως να μην έφτασες εκεί που επιθυμούσες, αλλά σίγουρα προχώρησες. Ρικ Γουόρεν¹

Οι υπουργοί τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συγκεντρώθηκαν διαδικτυακά πριν 2 εβδομάδες (19 Νοεμβρίου), για να βολιδοσκοπήσουν την κατάσταση της ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Με την αναστάτωση που προκλήθηκε από την πανδημία COVID-19, φαίνεται ότι έχουμε φτάσει σε ένα κρίσιμο σημείο, με μεγάλες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η επόμενη δεκαετία: Πώς μπορεί η τριτοβάθμια εκπαίδευση να διαδραματίσει καλύτερα τον ρόλο της στην αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος και της αειφόρου ανάπτυξης; Πώς πρέπει να συμπεριλάβει την ψηφιακή εκπαίδευση; Και πώς πρέπει η κοινότητα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να ανταποκριθεί στις απειλές για την ακαδημαϊκή ελευθερία και την θεσμική αυτονομία που παρατηρούνται με αυξανόμενη συχνότητα; Όλα αυτά είναι πιεστικά ζητήματα, αλλά αξίζει να πάρουμε μια ανάσα και να αναγνωρίσουμε τα επιτεύγματα των δύο προηγούμενων δεκαετιών που καθιστούν δυνατή την αντιμετώπισή τους.

Τα τελευταία είκοσι χρόνια ήταν μια δύσκολη περίοδος, με πολλές προκλήσεις για το ευρωπαϊκό σχέδιο. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε όλη την Ευρώπη έχουν σημειώσει τεράστια πρόοδο μετά από συγκλίνουσες και συνεκτικές μεταρρυθμίσεις. Η έκδοση του 2020 για την εφαρμογή της διαδικασίας της Μπολόνια περιγράφει πώς τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν εναρμονίσει τις δομές πτυχίου και θέτουν σε εφαρμογή τη διασφάλιση ποιότητας και τη μετατόπιση από διδασκαλική σε μαθητοκεντρική προσέγγιση. Και πέρα από αυτό, παραβλέπεται ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα: ότι 48 πολύ διαφορετικές χώρες, μερικές από τις οποίες ενδέχεται να βρίσκονται σε πραγματική ή πρόσφατη σύγκρουση μεταξύ τους, συγκεντρώνονται τακτικά για να συμφωνήσουν βασικές προτεραιότητες και να δεσμευτούν για μακροπρόθεσμους στόχους πολιτικής.

¹ Richard Duane Warren: Αμερικανός Βαπτιστής Ευαγγελικός Χριστιανός πάστορας και συγγραφέας. 28 Ιανουαρίου 1954-

Η διαδικασία της Μπολόνια γεννήθηκε από μια συλλογική συνειδητοποίηση ότι τα ευρωπαϊκά συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έπρεπε να προσαρμοστούν σε έναν ταχύτατα μεταβαλλόμενο κόσμο. Η ζήτηση από τους φοιτητές αυξανόταν, ενώ η κοινωνία απαιτούσε επίσης από τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να κάνουν περισσότερα: διεύρυνση της διδασκαλίας ώστε να συμπεριλάβει μια ευρύτερη διατομή της κοινωνίας, συμμετοχή σε σχετική έρευνα και παροχή ενός αυξανόμενου φάσματος υπηρεσιών στην κοινωνία.

Σήμερα υπάρχουν πάνω από 38 εκατομμύρια φοιτητές εγγεγραμμένοι στις 48 χώρες της Μπολόνια. Πρόκειται για μια αύξηση περίπου 18 εκατομμυρίων σε 20 χρόνια, και μια ένδειξη για το πόσο γρήγορη ήταν η διαδικασία μαζικοποίησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Όταν υπογράφηκε η Διακήρυξη της Μπολόνια το 1999, η καθεμιά από τις χώρες είχε τα δικά της πτυχιακά συστήματα και προγράμματα που μπορεί να είχαν νόημα για αυτές, αλλά ήταν δύσκολο να γίνουν αντιληπτά στο εξωτερικό. Οι σπουδές στο εξωτερικό αποτελούσαν φιλοδοξία μιας πολύ μικρής ελίτ. Όλα αυτά έχουν αλλάξει ριζικά.

Η διαδικασία της Μπολόνια είναι μια μοναδική κατασκευή. Περιλαμβάνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τις εθνικές κυβερνήσεις, τους αντιπροσωπευτικούς οργανισμούς των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τους φοιτητές και άλλους διεθνείς οργανισμούς ενδιαφερομένων. Είναι αυτοδιοικούμενη και δεν έχει νομικές εξουσίες. Αντ'αυτού βασίζεται σε συναντήσεις, εκθέσεις και πίεση από ομοτίμους για να προχωρήσει. Για να είμαι ειλικρινής, είναι απίθανο κάποιος σήμερα να εφεύρει ένα τέτοιο μοντέλο για διεθνή συνεργασία και μεταρρυθμίσεις. Ωστόσο, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι έχει πετύχει σημαντικές αλλαγές. Πώς επιτεύχθηκε αυτό;

Έχει αναπτυχθεί μια πληθώρα εργαλείων από και για χώρες, ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, προσωπικό και φοιτητές (μονάδες ECTS, συμπλήρωμα διπλώματος, πλαίσια προσόντων). Έχουν τεθεί στόχοι και πραγματοποιήθηκε συγκριτική αξιολόγηση, ενώ οι δραστηριότητες και τα προγράμματα εκμάθησης από ομοτίμους υποστηρίζουν τη συλλογική μάθηση.

Με την πάροδο του χρόνου, η συζήτηση για την πολιτική τροφοδοτείται καλύτερα από πληροφορίες και αποδεικτικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων στατιστικών στοιχείων από τη Eurostat, ποιοτικών πληροφοριών που συλλέγονται μέσω του δικτύου ΕΥΡΥΔΙΚΗ και δεδομένων έρευνας που συλλέγονται μέσω ενός ευρέος φάσματος οργανισμών και έργων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συντονίζοντας αυτές τις σημαντικές δράσεις και πρωτοβουλίες, έχει γίνει ένας εξελεγμένος κόμβος γνώσης για την πολιτική τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ικανός να παρέχει συμβουλές στα κράτη μέλη βάσει αξιόπιστων πληροφοριών και δεδομένων. Ομοίως, τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το προσωπικό και οι μαθητές καθοδηγούνται από βασικούς ευρωπαϊκούς οργανισμούς ενδιαφερομένων που συγκεντρώνουν και μοιράζονται εμπειρία και εμπειρογνωμοσύνη. Από την πλευρά τους, οι χώρες εμπλέκονται σε ευρωπαϊκές διαδικασίες όχι μόνο μέσω επιτροπών και δομών λήψης αποφάσεων, αλλά και μέσω της συμμετοχής σε δραστηριότητες ομότιμης μάθησης και της υποβολής προτάσεων για ευρωπαϊκή δράση και συνεργασία.

Η χάραξη πολιτικής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αναπτύχθηκε με την αύξηση της εμπιστοσύνης και της συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των οργανώσεων των ενδιαφερομένων μερών και των κρατών μελών.

Σε μια περίοδο κατά την οποία το ευρωπαϊκό σχέδιο αμφισβητείται και απειλείται από πολλές πλευρές, είναι ενθαρρυντικό να παρατηρούμε ότι η πρόοδος δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσω της λήψης αποφάσεων από πάνω προς τα κάτω ή της νομοθεσίας, αλλά μέσω της μάθησης και της οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Λίγοι στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα αμφισβητούσαν ότι η συνεργασία με μια κοινότητα ενδιαφερόμενων μερών σε εθνικά εμπόδια αποτελεί την καλύτερη ευκαιρία για την Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο να κολυμπήσουν στα δύσκολα νερά. Μπορούμε να ελπίζουμε ότι θα μάθουμε αυτό το μάθημα από τα 20 χρόνια εμπειρίας της διαδικασίας της Μπολόνια.

Συγγραφέας: David Crossier, Εκτελεστικός Οργανισμός Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Μέσων και Πολιτισμού (EACEA)

Μετάφραση στα Ελληνικά: Εθνική Μονάδα ΕΥΡΥΔΙΚΗ Κύπρου